

Gairės nacionaliniams piliečių forumams Konferencijos dėl Europos ateities kontekste

Bendroje deklaracijoje dėl Konferencijos dėl Europos ateities numatyta organizuoti Europos piliečių forumus. Be to, pagal bendrą deklaraciją: „[k]iekviena valstybė narė ir institucija gali organizuoti papildomus renginius, atsižvelgdamos į savo nacionalinius ar institucinius ypatumus, ir papildomai prisidėti prie Konferencijos – pavyzdžiui, organizuoti nacionalinius piliečių forumus ar teminius renginius, kuriuose būtų sutelkiami įvairių forumų indėliai“. Bendroje deklaracijoje teigiama, kad „[n]acionaliniai ir europiniai Konferencijos renginiai bus organizuojami laikantis tam tikrų principų ir būtinausių kriterijų, atspindinčių ES vertybes; tuos principus ir kriterijus turi nustatyti Konferencijos struktūros“.

Todėl renginių organizatoriai turėtų prisijungti prie Konferencijos chartijos, o dalyviai turėtų jos laikytis.

Toliau aprašytos gairės parengtos remiantis gero svarstymo principais, visų pirma apibrėžtais EBPO ataskaitoje, kurioje apžvelgta šimtai svarstymo procesų atvejų tyrimų¹ ir kuri skirta padėti valstybėms narėms, ketinančioms organizuoti piliečių forumus nacionaliniu, regioniniu ar vietos lygmeniu.

NB. Nacionaliniai renginiai, kurie nėra piliečių forumai, turėtų būti organizuojami atvirai, skaidriai ir įtraukiai, vadovaujantis Konferencijos tikslu ir principais. Konkrečios gairės, kaip organizuoti tokius renginius, pateikiamos kaip priemonių rinkiniai daugiakalbėje skaitmeninėje platformoje ir, visų pirma, renginių organizatoriams skirtame išsamiaje vadove². Dokumente taip pat pateikiama renginių formatų, kurie galėtų įkvėpti valstybes nares ir kuriais jos galėtų vadovautis rinkdamosi, pavyzdžių. Platformoje taip pat pateikiamas specialus vadovas, kaip užtikrinti, kad renginiai būtų įtraukūs.

1) Tikslas

Forumai turėtų turėti aiškią paskirtį ir tikslą: „tikslas turėtų būti apibrėžtas kaip aiški užduotis ir susietas su nustatyta vieša problema. Jis paprasta kalba suformuluojamas neutraliai kaip klausimas“. Piliečių vaidmuo ir jų indėlio įtaka turėtų būti aiškūs. Reikėtų pateikti nuorodas į bendrą Konferencijos dėl Europos ateities procesą.

Konferencijos dėl Europos ateities daugiakalbėje skaitmeninėje platformoje nurodomos siūlomos temos, tačiau valstybės narės gali laisvai pasirinkti bet kurią kitą su Europos Sąjunga susijusią temą, kurią jos laiko svarbia. Pagal Konferencijos dėl Europos ateities bendrą deklaraciją Konferencija turėtų apimti sritis, kuriose Europos Sąjunga turi kompetenciją veikti arba kuriose Europos Sąjungos veiksmai būtų naudingi Europos piliečiams. Galiausiai, forumų tikslas – teikti kolektyvines rekomendacijas konkrečiomis temomis, susijusiomis su Europos ateitimi.

2) Tolesni veiksmai

„Užsakančioji valdžios institucija turėtų viešai įsipareigoti laiku reaguoti į dalyvių rekomendacijas arba jomis vadovautis.“ Nacionalinės sklaidos ir koordinavimo priemonės, kuriomis būtų galima užtikrinti nacionalinių piliečių forumų rezultatų įsisavinimą ir matomumą, sustiprins nacionalinių / regioninių / vietos veiksmų integravimą į platesnį Konferencijos procesą. Tai visų

¹ Ataskaita pateikta šiuo adresu: <https://www.oecd.org/gov/open-government/innovative-citizen-participation-new-democratic-institutions-catching-the-deliberative-wave-highlights.pdf>. Šiame tekste panaudotos citatos iš toje ataskaitoje pateiktų viešojo sprendimų priėmimo svarstymo procesų gerosios patirties principų.

[Kaip organizuoti renginį? Konferencija dėl Europos ateities \(europa.eu\)](https://www.europa.eu)

pirma pasakytina atsižvelgiant į tai, kad panašios diskusijos, plėtojamoms, viena vertus, vietos / nacionaliniu lygmeniu ir, kita vertus, ES lygmeniu gali iš dalies sutapti.

Visos trys ES institucijos bendroje deklaracijoje įsipareigojo reaguoti į dalyvių rekomendacijas: „Galutiniai Konferencijos rezultatai pateikiami bendrapirmininkiams skirtoje ataskaitoje. Visos trys institucijos sparčiai išnagrinėja, kaip pagal savo kompetencijos sritį ir laikantis Sutarčių veiksmingai vykdyti tolesnę veiklą pagal šią ataskaitą.“

3) Skaidrumas

„Apie svarstymo procesą turėtų būti paskelbta viešai prieš jam prasidedant. Proceso modelis ir visa medžiaga [...] laiku turėtų būti prieinami visuomenei.“ Konferencijos daugiakalbė skaitmeninė platforma yra pagrindinė su Konferencija susijusių renginių, indėlio ir informacijos priemonė – taip užtikrinamas skaidrumas. Visos nuomonės turėtų būti skelbiamos daugiakalbėje skaitmeninėje platformoje (<https://futureu.europa.eu/>), kurioje surenkamas visas Europos piliečių forumams, Konferencijos plenarinei sesijai ir kitai susijusiai veiklai ir renginiams skirtas indėlis.

Bendroje deklaracijoje nustatyta, kad nacionalinių ir Europos piliečių forumų pateiktos rekomendacijos yra aptariamoms Konferencijos plenarinėje sesijoje. Valstybės narės galėtų naudotis ne tik platforma, bet ir esamomis Sąjungos institucinėmis struktūromis, kad praneštų nacionalinių piliečių forumų rezultatus.

4) Įtraukimas

„Įtrauktis turėtų būti užtikrinta apsvarstant, kaip įtraukti nepakankamai atstovaujamas grupes.“ „Dalyvavimas taip pat turėtų būti skatinamas ir remiamas mokant kompensaciją, apmokant išlaidas ir (arba) teikiant vaikų ir vyresnio amžiaus žmonių priežiūros paslaugas arba sumokant už jas“, taip pat teikiant reikiamą paramą ir pagalbą. Tai taikoma tiek renginiams, kuriuose dalyvaujama fiziškai, tiek internetiniams renginiams. Panašiai kaip ir Europos piliečių forumų atveju, būtų galima siekti užtikrinti itin didelį jaunimo ar kitokių visuomenės grupių atstovų skaičių. Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas tam, kad forumams būtų sudarytos tinkamos palankios sąlygos, pasitelkiant kvalifikuotus tarpininkus.

5) Reprezentatyvumas

„Dalyviai turėtų būti plačiosios visuomenės mikropasaulis. Tai pasiekama atsitiktinės atrankos būdu“, atspindint įvairią geografinę kilmę, lytį, amžių, socioekonominę kilmę ir (arba) išsilavinimo lygius atitinkamoje šalyje / regione, kaip nurodyta ir Europos piliečių forumams skirtoje bendroje deklaracijoje. Atrenkant dalyvius reikėtų numatyti galimą pašalinimą, susijusį su renkamų pareigų kadencija arba politinėmis pareigomis.

Paprastai forumo dalyvių skaičius yra 50–200 piliečių, priklausomai nuo valstybės narės, regiono ar vietovės gyventojų skaičiaus. Reikėtų stengtis pasiekti tuos, kurie paprastai nedalyvauja viešuose debatuose ar politinėse diskusijose, pvz., pasirenkant patogias sąlygas ir lengvai pasiekiamas vietas.

Vietoje organizuojami piliečių forumai parodė, kad sukuriama pridėtinė vertė dalyvių sąveikos ir dialogo įvairovės ir kokybės atžvilgiu. Internetinių diskusijų metu reikėtų atsižvelgti į tai, kad reikia numatyti daugiau pertraukų. Internetinės sesijos gali būti padalytos į kelias sesijas.

6) Informacija

„Dalyviai turėtų turėti galimybę susipažinti su įvairiais tiksliais, aktualiais ir prieinamais įrodymais ir ekspertinėmis žiniomis“, susijusiais su pagrindiniais diskutuotinos temos aspektais, kad būtų sudarytos sąlygos kolektyviniams apmąstymams. Turėtų būti nustatytos aiškios procedūros, kuriomis būtų užtikrinama, kad piliečiams teikiamos žinios būtų tinkamos ir subalansuotos. Atsižvelgiant į tai, piliečiai turėtų turėti galimybę savo forume pasirinkti konkrečias temas, kurioms jie norėtų skirti daugiausia dėmesio, ir ekspertinių žinių, kurių jiems reikia, rūšį.

7) Svarstymas grupėse

„Dalyviai turėtų sugebėti rasti bendrą pagrindą savo kolektyvinėms rekomendacijoms, skirtoms valdžios institucijai, pagrįsti. Tai reiškia, kad reikia atidžiai ir aktyviai klausytis, įvertinti ir apsvarstyti įvairias perspektyvas, kad kiekvienas dalyvis turi turėti galimybę kalbėti, kad turi būti taikomi įvairūs formatai: nuo diskusijų ir veiklos mažose grupėse iki diskusijų bei veiklos plenarinėse sesijose, ir pasitelkiamas kvalifikuotas tarpininkavimas.“ Organizatoriai turėtų numatyti, kad forumo plenarinėje sesijoje ir mažesniuose pogrupiuose (maždaug 10 žmonių prie stalo) vykstančioms **diskusijoms būtų tarpininkaujama**. Pogrupiuose aptariamos ir suformuluojamos rekomendacijos, kurios vėliau turėtų būti aptartos ir patvirtintos forumo plenarinėje sesijoje. Tarpininkavimas turėtų būti **neutralus ir kvalifikuotas**.

8) Laikas

„Svarstymui reikia skirti pakankamai laiko, kad dalyviai galėtų sužinoti, įvertinti įrodymus ir parengti pagrįstas rekomendacijas, nes dauguma politikos problemų yra sudėtingos.“ Nacionaliniu lygmeniu svarstant sudėtingas temas būtų galima planuoti bent **4–6 posėdžių dienas** (pvz., du tris savaitgalius). Kitu atveju, taikant tą patį metodą, valstybėje narėje galėtų būti surengti keli decentralizuoti piliečių forumai.

9) Sąžiningumas

Siekiant užtikrinti, kad šis procesas vyktų sąžiningai, „procesui, laikantis ištiesiosios rankos principo, turėtų vadovauti koordinavimo grupė, kuri nėra užsakančioji valdžios institucija“.

10) Privatumas

Nacionaliniai piliečių forumai turėtų užtikrinti dalyvių privatumą ir ES duomenų apsaugos taisyklių laikymąsi. „Turėtų būti gerbiamas dalyvių privatumas, kad jie būtų apsaugoti nuo nepageidaujamo žiniasklaidos dėmesio ir priekabiavimo, taip pat siekiant išsaugoti dalyvių nepriklausomumą, užtikrinant, kad jie nebūtų paperkami arba veikiami interesų grupių arba aktyvistų.“

11) Vertinimas

„Dalyviai turėtų anonimiškai įvertinti procesą remdamiesi objektyviais kriterijais (pvz., pateiktos informacijos kiekiu ir įvairove, sužinojimui skirtu laiku, tarpininkavimo nepriklausomumu).“ Proceso pradžioje ir pabaigoje galėtų būti pateiktas klausimynas, kad būtų galima įvertinti pasitenkinimo procesu laipsnį ir mokymosi kreivę, kurią dalyviai galėjo pereiti dėl forumuose taikytų svarstymo metodų.